

Національний
університет
біоресурсів і
природокористування
України

Центр
глобального
моніторингу
пожеж (GFMC)

Регіональний
Східноєвропейський
центр моніторингу
пожеж

Рада Європи

EUR-OPA
Угода щодо основних
небезпек

9 квітня 2019 р., м. Київ, Україна

РІШЕННЯ

учасників міжнародної конференції «Удосконалення законодавчої бази охорони природних ландшафтів від пожеж»

9 квітня 2019 року у Національному університеті біоресурсів і природокористування України міжнародна конференція: «Удосконалення законодавчої бази охорони природних ландшафтів від пожеж» присвячена проблемі боротьби з пожежами в природних ландшафтах, передусім на сільськогосподарських землях, які в останні роки завдають значних збитків довкіллю, здоров'ю людей та економіці України. Організатори заходу – Регіональний Східноєвропейський центр моніторингу пожеж (REEFMC), Національний університет біоресурсів і природокористування України та Глобальний центр моніторингу пожеж (GFMC). Захід відбувся за фінансової підтримки Часткової Угоди з попередження катастроф Ради Європи. Участь у заході взяли представники Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства екології та природних ресурсів України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного агентства лісових ресурсів України, Державного космічного агентства України, Державної служби з надзвичайних ситуацій України, Державної служби статистики України, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств та організацій, іноземні гості.

Учасникам конференції у доповідях та дискусіях було всебічно представлено поточний стан проблеми природних пожеж на сільськогосподарських, лісогосподарських та інших категоріях земель. Найбільшу стурбованість викликали суттєвий вплив змін клімату на підвищення пожежної небезпеки ландшафтів, значний рівень екологічної шкоди, що завдається довкіллю, ґрунтам та біорізноманіттю, а також

колосальні загрози для здоров'я, безпеки та життя людей, їх майну, зокрема сільським мешканцям, які проживають у пожежонебезпечних регіонах. Доповідачами загострювалась увага щодо відсутності дієвих механізмів притягнення до відповідальності винуватців пожеж, низький рівень штрафів, незначний рівень виявлення порушників, а також відсутність фінансування протипожежних заходів у лісах Півдня та Сходу країни.

Враховуючи значні регіональні та міжнародні ризики від масових природних пожеж на сільськогосподарських землях, лісах та інших категоріях земель, значущість проблеми на світовому рівні (великі лісові пожежі які нещодавно відбулись у США, Чилі, Португалії, Іспанії), негативні наслідки для довкілля та населення, учасниками конференції сформовані **ключові тези щодо природних пожеж в Україні:**

1. В Україні відбуваються суттєві зміни клімату, що вже призвело до зростання тривалості пожежонебезпечного сезону, тривалості та частоти періодів з надзвичайною пожежною небезпекою, а також високим ризиком виникнення неконтрольованих катастрофічних пожеж.

2. Через суттєві зміни у структурі землекористування більше половини земель приватизовано, проте у власників, в першу чергу розпайованих земель, залишається недостатній рівень можливостей для охорони цих земель від пожеж. Низька культура землеробства зумовлює масовість поширення негативної практики сільськогосподарські палів.

3. Пожежі в Україні стали щорічним регулярним явищем, охоплюють більшість рівнинної частини України і відбуваються протягом всього пожежонебезпечного періоду. Річна кількість таких природних пожеж коливається в межах 20 – 30 тис., а площа, пройдена вогнем сягає понад 300 тис. га в роки пожежних максимумів.

4. Пожежі на сільськогосподарських, інших землях та у лісах вносять суттєвий негативний вклад у глобальні зміни клімату. Щорічно внаслідок таких природних пожеж в атмосферу викидається від 38 до 122 тон часток чорного вуглецю (*black carbon*), частина з яких мігрує разом з атмосферними масами, негативно впливаючи на стан здоров'я населення.

5. Пожежі у природних ландшафтах на даний час є загрозою для сільського населення, їхнього майна та інфраструктури, про що свідчать випадки знищення будинків під час перекидання природних пожеж на населені пункти.

6. Пожежі в природних ландшафтах, заплавах рік, болотах знищують як рослинний так і тваринний світ України, що вже призвело до зменшення популяції водно-болотних птахів.

7. Слабкість системи державного контролю за станом пожежної безпеки сільгоспвиробниками, розмитість та нечіткість законодавства в цій сфері, а також незначний рівень перевірок суб'єктів господарювання, призводить до масовості порушень правил пожежної безпеки.

8. Відсутність фінансування протипожежних заходів в лісах Півдня та Сходу країни протягом останніх двох років спричинила масове звільнення кваліфікованих фахівців лісової охорони, зумовила значні економічні та екологічні втрати та призвела до зниження авторитету країни серед міжнародних партнерів.

Враховуючи ризики та актуальність проблеми, що розглядається, учасниками конференції погоджено необхідність визначення невідкладних, скоординованих та спільних дій для вирішення найбільш критичних проблем пов'язаних з лісовими та природними пожежами на сільськогосподарських та інших категоріях земель. Зокрема, для вирішення критичних проблем, пов'язаних з природними пожежами в Україні, учасники конференції звертаються до Кабінету Міністрів України із наступними **пропозиціями**:

I. У законодавстві:

1. Внести зміни до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» в частині запровадження обов'язків підприємств, установ, організацій та громадян при використанні земельних ділянок запобігати випалюванню сухої рослинності (в т.ч. – третіми особами). Передбачити можливість випалювання сухої рослинності в окремих випадках, виключно в порядку та за дозволом Міністерства екології та природних ресурсів України (територіальних підрозділів ОДА).

2. Внести зміни до Закону України «Про рослинний світ» (ст. 27, 40), Закону України «Про тваринний світ» (ст. 39), щодо заборони випалювання сухої рослинності. Невжиття заходів щодо попередження випалювання сухої рослинності тягне за собою передбачену законом відповідальність.

3. Внести зміни до Лісового кодексу України щодо обов'язків власників та землекористувачів, у власності чи користуванні яких знаходяться земельні ділянки, що межують із лісовим фондом, вживати заходів щодо запобігання випалюванню третіми особами сухої рослинності на відповідних земельних ділянках. Власники та користувачі земельних ділянок, які допустили випалювання сухої рослинності, що призвело до виникнення лісової пожежі, зобов'язані відшкодувати витрати постійних

лісокористувачів на ліквідацію таких пожеж у порядку, що має бути визначений Кабінетом Міністрів України.

4. Внести комплексні зміни до Лісового та Земельного кодексів щодо визначення фактичного статусу лісів, що самосівом виростили на сільськогосподарських паях (в Поліссі та інших північних областях) за власниками цих паїв. При цьому врахувати необхідність протипожежного облаштування таких лісів. Такі зміни дозволять зберегти ці ліси від вирубування, призведуть до розвитку інституту приватного лісокористування та виникнення понад 100 тисяч приватних лісовласників в Україні.

5. Внести зміни до Закону України «Про охорону земель» щодо обов'язків власників або землекористувачів при здійсненні господарської діяльності не допускати випалювання сухої рослинності та вживати заходів щодо гасіння цих пожеж.

6. Внести відповідні зміни до ст. ст. 77, 77-1, 83 Кодексу України про адміністративні правопорушення, ст. 245 Кримінального кодексу України щодо удосконалення диспозицій вказаних статей та підвищення розмірів санкції за відповідні правопорушення. Зокрема, розглянути питання щодо відповідальності у разі відсутності вжиття безпосередніх заходів щодо ліквідації пожеж.

7. Внести змін до Земельного кодексу України, Закону України «Про оренду землі» щодо можливості позбавлення за рішенням суду права власності або користування відповідними земельними ділянками при допущенні систематичних випадків випалювання пожнивних залишків.

8. Внести відповідні зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо надання повноважень працівниками національної поліції у розгляді справ про адміністративні правопорушення щодо порушення правил пожежної безпеки на сільськогосподарських землях. Розробити методику визначення шкоди, що заподіяна внаслідок пожеж та порядок відшкодування витрат органам Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) та постійним лісокористувачам, що здійснені ними під час ліквідації пожеж, в тому числі – на землях, що межують із лісовим фондом.

9. Внести зміни до Кодексу цивільного захисту України щодо удосконалення повноважень органів місцевого самоврядування в сфері забезпечення цивільного захисту – гасіння пожеж на сільськогосподарських землях, що не надані у власність або користування.

10. При доопрацюванні проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» та під час розроблення проектів законів про

Державний бюджет України на наступні роки, передбачити видатки на ведення лісового господарства, лісовпорядкування, наукові дослідження, охорону та захист лісів на Півдні та Сході України. Зокрема, збільшення видатків на фінансування бюджетної програми «Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді».

Розглянути питання щодо відновлення фінансування заходів із створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг. Ініціювати прийняття проекту Закону України реєстраційний номер № 4657 від 12.05.2016 р.

11. Внести зміни до Кодексу цивільного захисту України щодо визначення чітких обов'язків органів виконавчої влади вживати конкретних заходів з попередження виникнення пожеж. У випадку самовільного спалювання сухої рослинності обов'язково інформувати територіальні підрозділи Національної поліції, ДСНС та органи Держекоінспекції.

12. Внести зміни до Закону України «Про оренду землі» та примірного договору оренди землі щодо прав та обов'язків власника та землекористувача здійснювати заходи у сфері пожежної безпеки. Перебачити цивільно-правову відповідальність за невиконання заходів із попередження пожеж.

II. В системі управління:

1. Створити робочу групу під головуванням Державної служби статистики України з метою розробки єдиної системи збору інформації про випадки природних пожеж на землях всіх форм власності, в тому числі приватної форми та земель, що перебувають у постійному користуванні лісгосподарських підприємств.

2. Звернутися до Гідрометцентру України та Національного космічного агентства України щодо організації вільного доступу громадян до щоденних даних про пожежну небезпеку за умовами погоди. Розглянути питання про створення відповідного веб-порталу.

3. Розглянути питання щодо збільшення кількості рейдів (проведення оперативного контролю) органами Державної екологічної інспекції на сільськогосподарських землях протягом пожежонебезпечного періоду, що спрямовані на виявлення фактів вчинення сільськогосподарських палів.

4. З метою підтримки управлінських рішень в сфері пожежної безпеки, розглянути необхідність створення та впровадження національної геоінформаційної системи геопросторових даних надзвичайних ситуацій і пожеж за результатами аерокосмічного моніторингу.

5. Вжити організаційно-правових заходів щодо стимулювання створення об'єднаними територіальними громадами підрозділів місцевої та добровільної пожежної охорони.

6. Розглянути питання щодо розробки комплексної програми стимулювання використання поживних залишків в якості біопалива.

За результатами міжнародної співпраці Національного університету біоресурсів і природокористування України, Регіонального Східноєвропейського центру моніторингу пожеж із Глобальним центром моніторингу пожеж та Радою Європи було розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо негайного подолання кризової ситуації, що склалася у зв'язку із лісовими пожежами», який було розроблено на основі рішення Національного круглого столу з управління природними пожежами, що відбувся 26 жовтня 2017 року в Національному університеті біоресурсів і природокористування України.

З проектом Закону України можна ознайомитися за посиланням - [sites/default/files/u184/proekt zu pro vnesennya zmin shchodo silskogospodarskih zaho div.pdf](https://sites/default/files/u184/proekt_zu_pro_vnesennya_zmin_shchodo_silskogospodarskih_zaho_div.pdf)

Ознайомитися із порівняльною таблицею до проекту Закону можна за посиланням- sites/default/files/u184/por.tabl .pdf

Співголова оргкомітету
Національного круглого столу,
професор кафедри лісівництва,
директор Регіонального Східноєвропейського
центру моніторингу пожеж

С.В. Зібцев

Контакти:

вул. Героїв оборони, 15,

Київ, 03041, Україна

Тел: +38-044-527-82-82

Факс: +38-044-527-82-82

e-mail: Sergiy.zibtsev@nubip.edu.ua

URL: <http://nubip.edu.ua/en/reefmc>